

MODELUL DE DIRIJARE A LUCRULUI INDEPENDENT AL STUDENȚILOR ÎN CADRUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI MIXT

Olga VOVNENCIUC

Universitatea de Stat din Tiraspol

Autorul prezintă un model de dirijare a lucrului independent al studenților în cadrul învățământului mixt. Scopul de bază al modelului este de a forma competența „a învăța să înveți”, necesară pentru asigurarea învățării continue. Formarea competenței respective presupune un nivel înalt al învățării autonome dezvoltate prin dirijarea lucrului independent al studenților.

Cuvinte-cheie: *model, lucrul independent al studenților (LIS), competență, învățare autonomă, învățământ mixt.*

THE MODEL FOR DIRECTING STUDENTS' INDEPENDENT WORK IN THE BLENDED LEARNING

The present article deals with a model for directing the independent work of students in the blended learning. The principal goal of the model is to develop the competence „learning to learn”, which is necessary to ensure the lifelong learning. The formation of this competence requires a high level of autonomous learning developed while directing the independent work of students.

Keywords: *model, students' independent work (SIW), competence, autonomous learning, blended learning.*

1. Modelarea pedagogică

Modelul este o reprezentare simplificată a unui proces sau a unui sistem, numit original, care permite de a înțelege mai bine structura sau/și funcționarea acestuia. Modelul poate fi privit drept o interfață între cercetător și obiectul/fenomenul/procesul cercetat (original). Procesul de construire a modelului se numește modelare [1, p.86]. Modelarea este operația de cercetare, de studiere a fenomenelor din natură sau din societate cu ajutorul modelelor. La baza modelării stă analogia dintre model și sistemul natural respectiv, reproducerea și prezentarea unor caracteristici esențiale ale fenomenelor și proceselor din lumea reală în scopul cunoașterii și înțelegerii lor mai profunde. Analogia se referă fie la forma, la structura, fie la funcționarea în ansamblu a unui sistem sau a unor elemente ale sistemului [2].

Modelul pedagogic reflectă organizarea interioară, intrinsecă a procesului educațional. Ca și în alte științe, în pedagogie, în funcție de concepția sau paradigma adoptată, sunt posibile diverse modele ale unui și aceluiași sistem [3, p.41]. Mulți cercetători utilizează clasificarea modelelor pedagogice, propusă de academicianul rus V. Arnold [4], în modele „rigide” și modele „flexibile”. Modelele rigide sunt modele deterministe, iar în modelele flexibile este prezentă incertitudinea, existând mai multe variante de dezvoltare a sistemului, mai multe căi de atingere a scopului vizat [3, p.41]. În modelele rigide scopurile sunt concrete și trebuie atinse în mod obligatoriu pe calea indicată. În modelele pedagogice flexibile scopurile sunt formulate la nivel mai general și la ele se poate tinde pe diverse căi, fără a le atinge complet [3, p.42].

Modelul este prezentat, de obicei, sub formă de schemă, construcții fizice, forme sau formule, care permit a evidenția într-un mod mai simplu și clar structura, proprietățile, relațiile dintre elementele acestui obiect. În pedagogie se modelează atât conținutul, cât și activitatea de învățare [5].

2. Competența de învățare

Învățarea bazată pe obiective, prezentată în modelele pedagogice rigide, nu asigură flexibilitatea și continuitatea în învățare. Activitatea de învățare în societatea „exploziei informaționale” presupune formarea de competențe necesare pentru integrarea socială și profesională. Competența este o structură dinamică, formată în rezultatul învățării, activității profesionale și practicii trăite, care organizează activitatea unei persoane, plasate într-o situație, într-un context determinat, prin alegerea, mobilizarea și coordonarea unui ansamblu diversificat de resurse pentru tratarea reușită a situației [6]. Formarea competenței presupune parcurgerea următoarelor etape: motivare, structurare, integrare, transfer, îmbogățire. Primele etape de formare a competenței se încadrează în mediul academic și apoi competența se dezvoltă în mediul social/profesional prin parcurgerea etapelor de transfer și îmbogățire.

Competențele se clasifică în competențe generice și specifice. Pentru inserție socială și profesională au fost definite, de către Comisia Europeană, opt competențe-cheie, care se includ în clasa competențelor generice. Una dintre competențele-cheie necesară pentru activitatea academică este competența „a învăța să înveți”.

Competența „a învăța să înveți” presupune: cunoașterea și înțelegerea strategiilor de învățare preferate, a punctelor tari și slabe (autoevaluare, portofoliu); formarea deprinderilor elementare de scris, citit și în domeniul tehnologiei informației și a comunicațiilor (TIC), care sunt necesare pentru învățare; accesarea, procesarea și asimilarea de noi cunoștințe și deprinderi; managementul propriei învățări; abilitatea de a persevera în învățare; reflecția critică asupra obiectivelor învățării; abilități de învățare autonomă, colaborare în procesul învățării, împărtășirea achizițiilor învățării; organizarea propriei învățări, evaluarea propriei munci, solicitarea de informații și sprijin când este cazul; motivația și încrederea pentru a continua învățarea pe parcursul întregii vieți; dorința de a aplica achizițiile de învățare și experiențele de viață; curiozitatea de a căuta oportunități pentru a învăța și a aplica ceea ce a fost învățat într-o varietate de contexte de viață [7].

3. Lucrul independent al studenților (LIS): proiectare, realizare, evaluare

Formarea competențelor are loc prin depunerea nemijlocită a efortului propriu. Pentru crearea și dezvoltarea competențelor în cadrul învățământului este necesară dirijarea reușită a LIS. Lucrul independent al studenților este o formă superioară de organizare a activității academice și poate fi individual și în grup, în cadrul orelor în aule și în afara lor, dirijat de profesor și efectuat de student prin utilizarea resurselor necesare, unele dintre ele prezentate cu ajutorul tehnologiilor informaționale.

Întrucât LIS implică atât activitatea studentului, cât și cea a profesorului, este necesară o radiografie a ambelor activități. Cea mai voluminoasă etapă din activitatea profesorului este cea de proiectare a LIS. Dacă la desfășurarea LIS profesorul va utiliza TIC, atunci va fi necesar de a pregăti resursele pentru învățare și antrenare (blog, platformă de învățare, bancă de itemi pentru testare online etc.). Proiectarea LIS de către cadrul didactic prevede: elaborarea curriculei pentru disciplina de studiu (profesorul va atrage atenție deosebită repartizării corecte a numărului de ore pentru contact direct și LIS, în dependență de specificul disciplinei și ciclul de studii); pregătirea materialelor de studiu (alegerea conținuturilor pentru LIS, împărțirea materialului de studiu pe module/unități de învățare, specificarea competențelor obținute de studenți pentru fiecare modul, elaborarea indicațiilor metodice pentru fiecare modul, elaborarea însărcinărilor pentru LIS, asigurarea materialelor necesare pentru LIS prin utilizarea tehnologiilor informaționale moderne); determinarea volumului de lucru și a bugetului de timp al studenților; specificarea modalității de îndeplinire a LIS, a consultațiilor; specificarea criteriilor și a formelor de evaluare, notare. Un moment important în planificarea LIS este determinarea bugetului de timp (BT) al studenților pentru efectuarea lucrului independent. Se consideră că ziua de lucru a studentului este de 10 ore. Dacă în fiecare zi studentul lucrează în aule 6 ore, atunci pentru lucrul de sine stătător extracurricular studentul are la dispoziție 4 ore zilnic [8].

Proiectarea rentabilă a lucrului independent de către student presupune: stabilirea scopului activității de efectuat; elaborarea unui plan al învățării; stabilirea orarului pentru LIS; calcularea bugetului de timp și repartizarea corectă a acestuia; asigurarea cu materialele necesare pentru studiu; conștientizarea stilului de învățare preferențial și alegerea metodelor proprii pentru o învățare eficientă; înlăturarea obstacolelor învățării (procrastinarea, stresul, oboseala, emoțiile, plictiseala, factori distractori); organizarea lucrului independent.

Realizarea LIS se efectuează, de regulă, la lecțiile de laborator, la lecțiile practice, mai puțin în cadrul prelegerilor și mai mult în afara orelor de contact direct. Pentru formarea deprinderilor de LIS este necesară dirijarea de către profesor a activității de învățare independentă a studentului, sub formă de consultații, îndrumări, observații etc.

Evaluarea LIS stimulează activitatea de învățare prin formarea motivației (automotivației) pentru învățare și corectarea/dezvoltarea deprinderilor de LIS. Se pot utiliza diverse metode de evaluare a LIS (teste, proiecte, lucrări practice, lucrări de laborator, studiul de caz, problematizarea), însă una dintre cele mai rentabile metode se consideră a fi portofoliul (în cazul utilizării TIC – eportofoliul).

4. Modelul de dirijare a LIS. Descrierea modelului

Modelul de dirijare a LIS se bazează pe etapele de formare a competențelor (motivare, structurare, integrare, transfer, îmbogățire). Una dintre competențele necesare de a fi dezvoltate pentru asigurarea învățării continue este competența „a învăța să înveți”.

În cadrul modelului a fost utilizat semnul convențional prezentat în Figura 1.

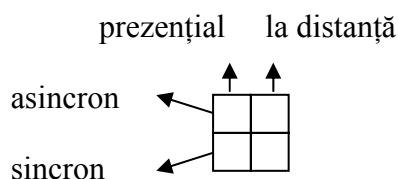

Fig.1. Semnul convențional utilizat în cadrul modelului de dirijare a LIS.

Fiecare etapă din cadrul modelului de dirijare a LIS, prezentat în Figura 3, se poate desfășura prezențial sau la distanță cu utilizarea tehnologiilor informaționale, sincron sau asincron. Pentru a prezenta selectarea uneia dintre opțiuni, rubricile respective au fost colorate.

LIS presupune formarea de studenți independenți în învățare și garantează învățarea continuă. La elaborarea modelului de dirijare a LIS se va considera LIS în cadrul învățământului formativ, deci LIS este dirijat. O mare parte a LIS nu este dirijat și presupune independența totală a studentului în învățare. Totuși, majoritatea strategiilor utilizate în învățare se formează ca urmare a dirijării LIS de cadrul didactic, catedră, facultate.

Nivelul de dezvoltare a societății este determinat direct de calitatea activității în mediul academic și în plan profesional. Competențele necesare în „lumea muncii” determină formularea finalităților de învățare în cadrul instituțiilor de învățământ. Schimbările produse în mediul social determină necesitatea schimbărilor în mediul academic.

Pentru asigurarea învățării continue, o importanță deosebită trebuie acordată calității și nivelului de efectuare a LIS. Formarea corectă a deprinderilor de LIS și stăpânirea autonomiei în învățare sunt determinate de traseul învățării independente prezentat în Figura 2.

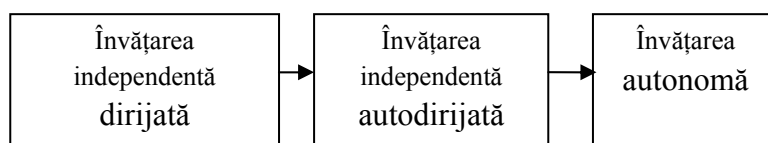

Fig.2. Traseul învățării independente.

Modelul de dirijare a LIS va include activitatea studentului (studenților), precum și activitatea de dirijare (cadrul didactic, catedra, facultatea, ministerul). Inițial, în procesul de dirijare a LIS domină activitatea profesorului, pentru ca mai apoi influența acestuia să fie minimă, până la lipsa lui (pentru învățarea independentă autodirijată și cea autonomă). Rolul și influența studentului în cadrul LIS este inversă celei a profesorului. Studentul inițial este dirijat de cadrul didactic în învățare, ca mai apoi, pe parcursul anilor de studii, să se implice deplin în activitatea de învățare (cu obținerea deprinderilor necesare de LIS) și să dezvolte autonomia în învățare. Modelul propus se realizează în cadrul învățământului mixt (engl. *blended learning*), care reprezintă alterarea activităților prezențiale (față-în-față) și a celor la distanță. În ultimul caz comunicarea și interacțiunile profesor-student, profesor-grupă, student-student este realizată prin intermediul TIC.

Orice activitate se desfășoară cu un scop anume. Astfel, pentru dirijarea LIS se va porni de la *finalitățile de învățare*, care vor determina nivelul de dezvoltare a competențelor. Finalitățile de studii sunt declarații în care se afirmă ce trebuie să cunoască, să înțeleagă și să demonstreze că a însușit un student la definitivarea cu succes a studiilor sale [9]. Finalitățile de învățare, în cadrul modelului, se formulează de profesor sau de student, în dependență de nivelul învățării independente atinse de student. Contribuția profesorului sau a studentului determină diferite niveluri ale învățării independente: de la învățarea independentă dirijată la cea autodirijată și se tinde la învățarea autonomă, necesară pentru dezvoltarea profesională.

Realizarea finalităților de învățare implică prezența anumitor *resurse*. Uneori, finalitățile de studii se formulează în dependență de resursele existente; alteori, este necesar a găsi aceste resurse, ceea ce comportă un nivel de risc, deoarece în cazul lipsei resurselor e posibil ca finalitatea de învățare să nu fie realizată. Pentru efectuarea eficientă a LIS se asigură condiții optime de lucru și resurse necesare pentru efectuarea activității. În cazul efectuării LIS la disciplinele informatice în cadrul învățământului mixt vor fi necesare următoarele resurse: instrumente ale TIC, WWW, sală de calculatoare, bibliotecă, centre de resurse etc. Pentru asigurarea

condițiilor optime de efectuare a LIS este necesar de a revizui bugetul de timp al studenților, de a stabili un orar pentru LIS, de a asigura accesibilitatea resurselor pentru toți studenții. Deși se asigură resurse și condiții optime de efectuare a LIS, totuși se observă un nivel scăzut de efectuare a LIS. Lipsa motivației pentru învățare și dificultățile întâlnite de studenți în procesul de învățare ar putea servi drept cauze ale eșecului la efectuarea LIS. Dirijarea eficientă a procesului de învățare independentă a studenților va contribui esențial la dezvoltarea/corectarea deprinderilor de LIS, necesare pentru buna desfășurare a activității de învățare.

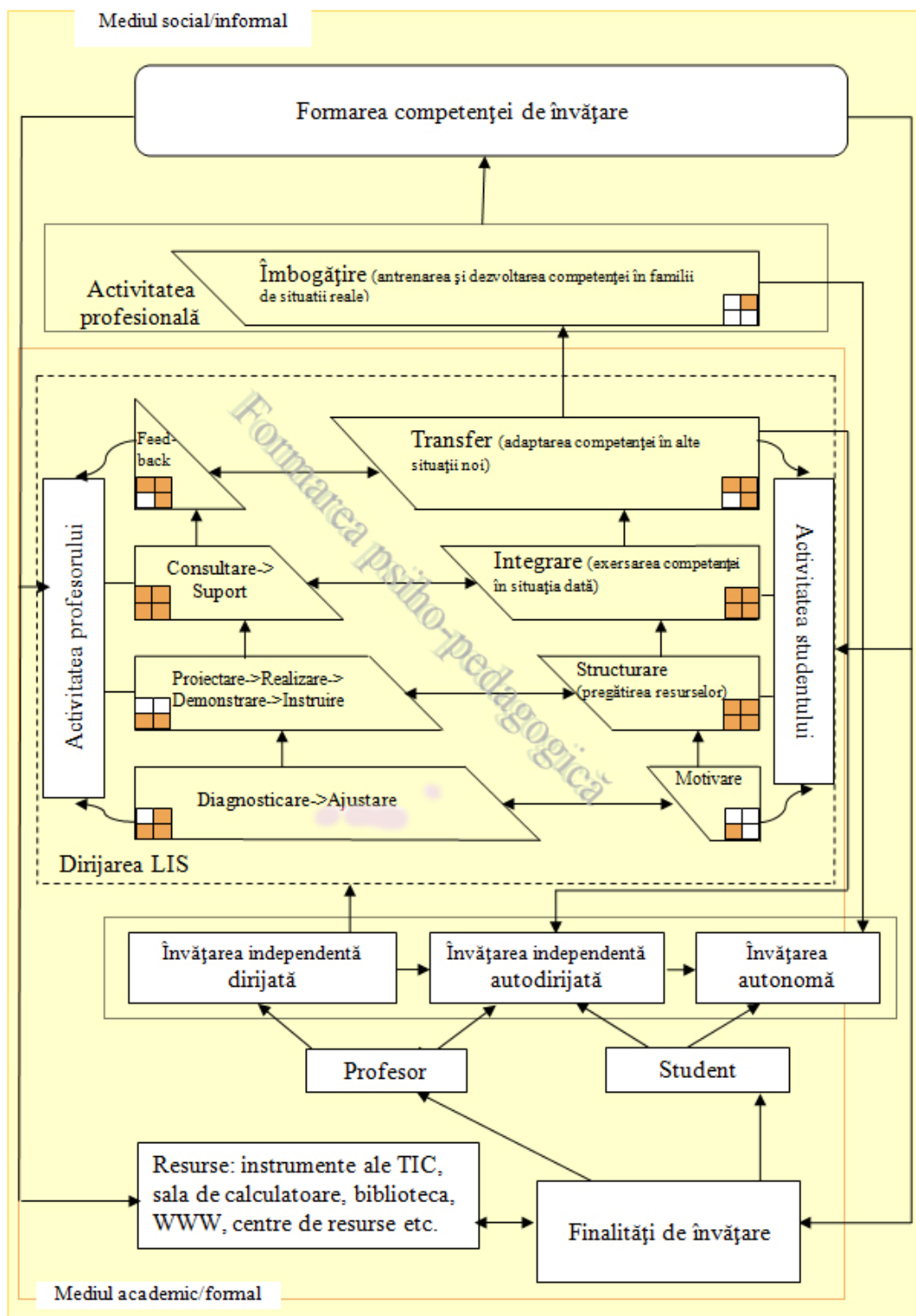

Fig.3. Modelul de dirijare a LIS în cadrul învățământului mixt.

Etapele de dirijare a LIS vor include *etape din activitatea profesorului și a studentului*.

După stabilirea finalităților de învățare este necesar de a *motiva* studentii să înceapă activitatea de învățare. În cazul învățării independente dirijate motivarea se face de către profesor, pentru ca la învățarea autodirijată motivarea să devină automotivare. Psihologii afirmă că cel mai bun mijloc de a motiva studentul constă în implicarea lui în diverse activități. De fapt, motivația extrinsecă se transformă în motivație intrinsecă doar atunci când studentul dispune de deprinderi de LIS, când prin efort propriu vede succesul muncii sale. Pentru motivarea studenților, profesorul parcurge etapele de diagnosticare și ajustare. La etapa de diagnosticare profesorul determină stilurile de învățare ale studenților prin observare sau chestionare online, determină interesele studenților, pentru ca la etapa de ajustare să aleagă strategiile de predare adecvate grupei de studenți.

Finalitățile de învățare se realizează pe baza unui conținut cu anumite resurse într-o situație sau situații date. Pentru învățarea independentă dirijată, profesorul elaborează design-ul mediilor, situațiilor, strategiilor, conținuturilor de învățare. La etapa de *realizare* profesorul elaborează mediile, instrumentele de învățare (sit, blog, forum etc.). Pentru ca studenții să lucreze independent, profesorul demonstrează după model esența activității independente și instruiește studenții în caz de necesitate. Cel mai frecvent etapele de *demonstrare* și *instruire* se întâlnesc la lecțiile de laborator. Studenții parcurg etapa de *structurare* prin utilizarea resurselor propuse de profesor sau găsite de sine stătător.

Cea mai importantă etapă în activitatea independentă a studenților este etapa de *integrare*, unde are loc formarea deprinderilor de LIS. La etapa de integrare are loc exersarea competenței în situația dată. Învățarea se produce după ciclul lui Kolb, prezentat în Figura 4.

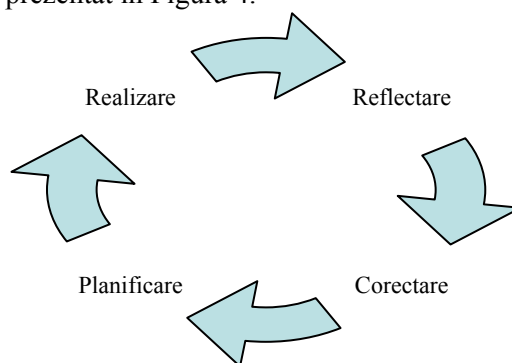

Fig.4. Ciclul lui Kolb de învățare, adaptat pentru LIS.

La această etapă rolul profesorului este cel de consultant, facilitator, de suport în învățarea independentă a studenților. Exersarea se produce cu scopul de a forma și corecta deprinderile de LIS.

La etapa de *transfer* are loc adaptarea competenței la alte situații noi. Aici profesorul, de cele mai multe ori, îndeplinește rolul de observator (care, în caz de necesitate, se poate transforma în facilitator). În timpul practicii de specialitate studenții au posibilitatea de a adapta competențele și în alte situații decât cele prezentate de cadrul didactic. Transferul trebuie dus la bun sfârșit, deci trebuie să fie o monitorizare strictă din partea cadrului didactic a activității independente a studentului. Etapa de transfer influențează și chiar determină formarea deprinderilor de învățare autoreglată. Studenții văd rodul activității lor și calitatea acestuia contribuie la formarea unei motivații pozitive pentru învățare. La etapa de transfer profesorul monitorizează activitatea independentă a studentului.

Monitorizarea poate fi definită drept „un sistem de acumulare, prelucrare, păstrare și difuzare a informației despre întreg sistemul de învățământ sau despre elementele acestui sistem, orientat spre asigurarea informațională a managementului, care poate oferi informații despre starea sistemului în orice moment de timp, precum și prognoze referitoare la dezvoltarea lui ulterioară” [10]. Un rol important în monitorizarea LIS îl are feed-back-ul sistematic oferit de cadrul didactic. Feed-back-ul poate fi prezentat sub formă de note, observații, îndrumări, indicații etc.

Competența formată în mediul academic/formal se dezvoltă în mediul social/informal. Etapa de *îmbogățire* se caracterizează prin antrenarea și dezvoltarea competenței în familii de situații reale din activitatea profesională. Învățarea continuă necesită dezvoltarea unui nivel mai înalt al învățării independente, și anume: învățarea autonomă, care se formează la studentul independent în învățare. Dirijarea LIS are drept scop forma-

rea competenței de învățare – una dintre competențele-cheie necesare pentru învățarea continuă eficientă. Modelul elaborat poate fi utilizat la proiectarea și monitorizarea LIS în cadrul universitar.

Referințe:

1. Lupu I., Cabac E. Factorii contextuali care influențează randamentul elevilor la matematică. - Bălți: Presa universitară bălțeană, 2008.
2. Palicica M. ș. a. Pedagogie. [online]. [citată 5.09.12]. Disponibil pe Internet: <http://www.usab-tm.ro/downloads/cpp/Maria%20Palicica,%20Codruta%20Gavrila%20&%20Laurentia%20Ion%20-%20Pedagogie.pdf>.
3. Lupu I., Negara C. Profesionalizarea formării inițiale a profesorilor de informatică prin strategii interactive. - Bălți: Presa universitară bălțeană, 2011.
4. Арнольд В.И. «Жесткие» и «мягкие» математические модели. - Москва: МЦНМО, 2004.
5. Дахин А.Н. Педагогическое моделирование: сущность, эффективность и неопределенность // Педагогика, 2003, № 4, с.21-26.
6. Cabac V. Noțiune de competență în cursul universitar „Didactica informaticii” // Artă și educație artistică, 2007, nr.2(5), p.125-135.
7. Competențe cheie europene. [online]. [citată 25.06.12]. Disponibil pe Internet: <http://www.asociatia-profesorilor.ro/Competentele-cheie-europene.html>.
8. Stupacenco L. Lucrul individual – formă de organizare a procesului de învățămînt: abordare metodică. - Bălți: Presa universitară bălțeană, 2007, p.62.
9. Dumbrăveanu R. Proiectare curriculară în învățămîntul superior. - Chișinău: Continental Grup, 2011, p.78.
10. Майоров А. Мониторинг в образовании. Изд. 3-е, испр. и доп. - Москва: Интеллект-Центр, 2005, с.141.

Prezentat la 01.10.2012